Pisica neagră

PENTRU ACEASTĂ NEOBIŞNUITĂ şi, totuşi, foarte simplă poveste pe care-ncep s-o depăn pe hârtie, nu aştept şi nici nu cer cuiva crezare. Nebun aş fi s-o fac, într-adevăr, în împrejurări când până şi simţirea se-ndoieşte de ea însăşi. Şi, totuşi — nu-s nebun — şi sigur sunt că nici nu am visat. Dar mâine voi sfârşi cu viaţa, iar azi vreau să-mi uşurez sufletul. Şi tot ce mai doresc e să înfăţişez deschis, pe scurt, şi fără comentarii, un şir de întâmplări obişnuite. Obişnuite, da, dar care prin urmările lor m-au îngrozit — m-au torturat — m-au nimicit. Nu voi încerca să le explic. Căci pentru mine — au însemnat doar groază — chiar dacă alţii le vor socoti ciudăţenii şi nu întâmplări teribile. Şi poate că se va găsi un creier care-ar putea să desprindă — din nălucirea mea — întâmplarea obişnuită, un creier mult mai calm, mai logic, şi mai puţin înfierbântat decât al meu, şi care, pătrunzând în faptele cu-atâta spaimă de mine povestite, să vadă doar înlănţuiri fireşti de cauze şi de efecte.

De mic copil m-am deosebit de ceilalţi copii prin firea mea blajină şi cuminte. Era atât de cunoscută bunătatea mea încât, ades, colegii mă batjocoreau. Ţineam nespus la animale şi bunii mei părinţi mă răsfăţau, dându-mi mereu astfel de prieteni. Cu ei îmi plăcea să-mi petrec tot timpul, şi nu eram mai fericit decât atunci când îi hrăneam şi-i mângâiam. Această slăbiciune s-a accentuat cu vârsta şi, ajungând un om în toată firea, găseam în ea prilej de mulţumire. Cei ce-au iubit vre-odată un câine credincios, isteţ, nici nu mai au nevoie să li se explice natura sau intensitatea plăcerii sufleteşti ce-o încercam, în dragostea dezinteresată, altruistă a unui animal e o undă ce ajunge drept în inima celor ce-au avut trista posibilitate să cunoască prietenia meschină şi ataşamentul schimbător al Omului.

M-am însurat de timpuriu şi m-am bucurat nespus când am înţeles că soţia mea avea o fire asemănătoare. Ştiind ce mult ţineam la animale, ea nu pierdea nici un prilej să-mi dăruiască cele mai drăgălaşe exemplare. Aveam păsările, şi iepuraşi, şi un peştişor auriu, un câine splendid, o maimuţă şi o pisică.

Era o pisică destul de mare, frumoasă, în întregime neagră şi de-o-inteligenţă izbitoare. Soţia mea, o fire deosebit de superstiţioasă, când venea vorba de inteligenţa pisicii amintea de vechi eresuri populare potrivit cărora pisicile

negre ar fi nişte vrăjitoare. Nu cred că-ntotdeauna vorbea cu seriozitate, şi pomenesc aceasta doar fiindcă mi-am amintit chiar acum.

Îi dădusem numele Pluto, şi-mi devenise tovarăşul favorit de joacă. Pisica nu lăsa pe nimeni altul decât pe mine să-i aducă de mâncare, şi mă urmărea într-una prin casă. Abia izbuteam s-o opresc să nu se ia după mine şi pe stradă.

Prietenia noastră a durat ani de-a rândul, ani mulţi în care felul meu de-a fi, întreaga-mi fire — cu ajutorul acelui demon ce poartă numele Beţie — s-a tot schimbat în rău şi mă-nroşesc făcând acum mărturisirea. Din zi în zi eram mai ursuz, mai nestăpânit şi, mai cu seamă, nepăsător la cei din juru-mi. O, câte ocări am azvârlit soţiei mele! Şi, pân-la urmă, am ajuns s-o şi lovesc. Desigur că şi bietele animale au avut de-ndurat din pricina schimbării mele. Nu numai că nu-mi mai păsa de ele, dar începusem să le chinuiesc. Singur, Pluto doar nu-ndura prigoana. Nu pregetam însă să chinuiesc maimuţa, iepurii ori câinele, când întâmplarea sau devotamentul lor prostesc mi-i aduceau în cale. Iar boala tot creştea în mine — şi ce îngrozitoare boală e Alcoolul! — şi până la urmă chiar şi Pluto, ce-mbătrânise şi era tot mai posac — chiar Pluto, zic, a început să simtă urmările stărilor mele proaste.

Odată, într-un miez de noapte, pe când mă întorceam beat spre casă din hoinărelile mele prin oraş, mi s-a părut că pisica se ferea să-mi iasă-n cale. Am vrut s-o iau in braţe când, temându-se cred c-am s-o lovesc, şi-a-nfipt, dar nu prea tare, dinţii-n mâna mea. Pe dată m-a cuprins o furie drăcească.

N-am mai ştiut ce fac. Era ca şi cum sufletu-mi se ridicase zburând din trup, şi-o răutate diavolească, întărâtată de băutură, îmi pătrunsese orice fibră. Am tras briceagul din buzunar, l-am deschis şi, apucând de beregată bietul animal, am apăsat cu hotărâre, scoţându-i un ochi din orbită! Roşesc, mă îngrozesc şi mă cutremur acum, când destăinuiesc hârtiei groaznica-mi cruzime.

Când, odată cu dimineaţa cea limpede, mi-a revenit şi judecata, când aburul nocturnelor orgii s-a risipit — am încercat un - sentiment, de groază şi de remuşcare la gândul nelegiuirii fără seamăn pe care o săvârşisem. O, dar era un sentiment plăpând şi îndoielnic, care nu-mi atingea sufletul.

M-am pogorât din nou în. iadul alcoolului, şi am înecat curând, în băutură, chiar amintirea faptei săvârşite.

Cu încetul pisica s-a-nsănătoşit. Orbita rănită avea, ce-i drept, o-nfăţişare fioroasă, dar se părea că animalul nu mai suferea deloc. Umbla, ca de-obicei, prin toată casa, dar, cum era de aşteptat, fugea de apropierea mea, înspăimântată.

Îmi mai rămăsese destul din vechea afecţiune ca să fiu, la început, cam supărat pentru această răceală, din partea unei creaturi care ţinuse înainte atât de mult la mine. Cu vremea, însă, supărarea s-a schimbat în mânie nestăpânită. Şi-atunci, ca să mă pierd cu totul i fără nădejde de revenire, mă-nvălui suflarea rece a PERVERSITĂŢII. E o noţiune de care filozofia noastră nu ţine seamă deloc. Şi, totuşi — de asta sunt mai încredinţat decât de existenţa mea — unul din impulsurile primare ale inimii omeneşti este perversitatea — acea facultate sau simţământ primar de nepătruns ce poate da un sens fiinţei Omului. Şi cine oare n-a săvârşit, de zeci şi zeci de ori, o faptă rea sau doar nesăbuită, numai din pricină că nu trebuia s-o facă? Şi nu se află oare în noi pornirea neînfrânată, chiar şi în judecata cea mai dreaptă, de-a încălca orice se cheamă Lege, numai din pricină că ştim că ni-i oprit? Suflarea aceasta a perversităţii, precum spuneam, se năpusti la timp asupra-mi, spre a mă distruge. Dorinţa nemăsurată a sufletului meu, de-a se biciui pe sine — în propria-mi fiinţă de-a lovi — de-a face răul doar din plăcerea de a-l face, dorinţa aceasta nu m-a lăsat să mă opresc şi, pân-la urmă, m-a împins să-ncunun tot răul ce-l făcusem nevinovatului animal. Într-o dimineaţă, i-am petrecut cu sânge rece un laţ în jurul gâtului şi l-am spânzurat de-un copac; îl spânzuram şi lacrimile îmi curgeau şiroaie, şi-n inimă amara remuşcare mă chinuia; l-am spânzurat din pricină că mă iubise, din pricină că nu-mi făcuse nici un rău; l-am spânzurat din pricină că făptuiam astfel un păcat — păcat de moarte ce-mi ameninţa sufletul nemuritor, îl ameninţa atât de greu încât îl scotea, dacă se poate spune, chiar dincolo de graniţa milostivirii nesfârşite-a Celui mai îndurător si-a Celui mai Teribil Dumnezeu.

În noaptea zilei când am săvârşit nelegiuirea, am fost trezit din somn în strigăte de „foc"! Perdelele de lângă pat erau în flăcări. Ardea întreaga casă. Abia am reuşit, soţia mea, un servitor şi cu mine, să ne salvăm din mijlocul flăcărilor. Tot ceea ce aveam a fost mistuit de foc, iar eu mă alegeam decât cu resemnare deznădăjduită.

Nu vreau — şi-ar fi o slăbiciune din parte-mi — să caut o legătură de la efect la cauză. între nenorocirea petrecută şi atrocitatea pe care-o săvârşisem. Dar cum m-am hotărât să redau aici doar recea-nlănţuire a faptelor, nu vreau să las nelămurit nici un amănunt. În ziua ce-a urmat focului, am scormonit printre ruine. Toate zidurile se prăbuşiseră — doar unul rămăsese în picioare. Era un perete despărţitor nu prea gros, aflat în mijlocul clădirii, şi chiar de el fusese rezemat

patul meu. Focul nu stricase tencuiala şi pricina am atribuit-o zugrăvelii proaspete. Am văzut că se adunase-acolo o ceată de oameni, şi parcă unii cercetau o anumită parte a peretelui, cu stăruinţă şi-ncordare. Am auzit parcă rostindu-se vorbele „bizar", „ciudat", şi altele-asemănătoare. Apropiindu-mă, am văzut, parcă sculptat în basorelief pe suprafaţa albă, conturul unei gigantice pisici. Imaginea era uluitor de clară. Iar în jurul gâtului avea un ştreang.

În faţa acestui strigoi — căci altfel nu puteam să-l socotesc — uimirea şi spaima m-au făcut să-mi pierd răsuflarea. Dar judecata mi-a venit până la urmă în ajutor. Mi-am amintit că spânzurasem animalul într-o grădină de lîngă casă. Când focul a izbucnit, mulţimea a dat năvală în grădină şi poate că vreunul să fi tăiat frânghia şi să fi aruncat pisica printr-o fereastră în odaia mea. O fi făcut-o, mi-am zis eu, ca să mă trezească din somn. Când zidurile s-au prăbuşit, sărmana victimă a cruzimii mele a fost strivită de zidul proaspăt tencuit, iar varul şi focul, precum şi amoniacul aflat în leşul animalului, au imprimat imaginea aşa cum apărea.

Dacă a fost uşor să-mi liniştesc în felul acesta şi raţiunea şi poate şi conştiinţa, uluitorul fapt n-a încetat să-mi tortureze imaginaţia. Luni întregi fantoma pisicii m-a urmărit, şi-n suflet mi-a pătruns o umbră care părea să fie, dar nu era chiar, remuşcarea. Cu vremea începuse să-mi pară rău de moartea animalului, şi m-am apucat să caut prin jurul meu, în crâşmele infecte prin care-mi petreceam zilele, o pisică să-i semene oarecum, cu care s-o înlocuiesc.

Într-o noapte pe când, aproape năucit de băutură, şedeam intr-o nenorocită de cârciumă, privirea-mi fu atrasă deodată de-o pată neagră pe unul din uriaşele butoaie cu rom sau gin din tavernă. Vreo câteva clipe am privit spre butoi, uimit că nu mai văzusem pân-atunci obiectul sau fiinţa de - deasupra. M-am ridicat şi-am pipăit. Era o pisică neagră ce-şi găsise culcuş acolo — o pisică foarte mare, la fel ca Pluto, şi-i semăna leit în toate. Atâta, doar, că Pluto n-avusese nici un fir de păr alb, pe când aceasta avea o pată mare, fără vreun contur precis, ce-acoperea aproape-ntregul piept.

Când am atins-o, s-a ridicat pe dată şi-a început să toarcă frecându-mi-se de mână şi părând bucuroasă de prezenţa mea. Găsisem deci ceea ce căutam. Am vrut s-o cumpăr de la cârciumar, dar omul a ridicat din umeri — nu ştia nimic, n-o mai văzuse până atunci.

Am mângâiat-o şi, când m-a văzut că plec, s-a luat după mine. M-a însoţit tot drumul; din când în când mă aplecam s-o mângâi. Acasă s-a obişnuit de-ndată şi a câştigat curând toată afecţiunea soţiei mele.

Eu în schimb, m-am trezit că o duşmănesc. Simţămintele mele erau cu totul altele decât mă aşteptam şi — n-aş putea spune de ce şi cum — iubirea ei vădită pentru mine mă dezgusta, mă plictisea. încet-încet, sila, plictiseala s-au transformat într-o ură fără margini. O ocoleam poate dintr-un fel de ruşine, şi amintirea cruzimii mele mă-mpiedica să-i fac vreun rău. O vreme m-am mulţumit doar s-o ocolesc, dar treptat — o, foarte-ncet! — am început s-o privesc cu o ură nespusă şi să mă-ndepărtez din calea ei, ferindu-mă ca de un suflu al spurcăciunii.

Ca să spun drept, începusem s-o urăsc din prima dimineaţă, când am descoperit că nu avea un ochi, asemenea pisicii mele Pluto. Or, tocmai asta o făcea pe soţia mea s-o iubească şi mai tare, căci, cum v-am mai spus, avea un suflet tare bun, cum avusesem odată şi eu, însuşire care însemnase pentru mine izvorul multor bucurii curate şi simple.

Dar pe cât de amarnic uram pisica, pe atât iubirea ei pentru mine creştea. Mă urmărea cu o stăruinţă pe care n-aş putea să v-o descriu. Când mă aşezam pe-un scaun, se cuibărea sub el, ori îmi sărea pe genunchi şi mă copleşea cu dovezi de dragoste care mi se păreau respingătoare. Dacă mă ridicam să plec, mi se vâra printre picioare de mă împiedicam de ea, gata să cad; ori înfigându-şi lungile-i gheare ascuţite în haine, se căţăra până pe piept. Simţeam pornirea s-o ucid dintr-o lovitură, dar mă oprea amintirea vechii mele nelegiuiri şi — trebuie s-o spun — o teamă îngrozitoare.

Îmi era teamă nu de un rău pe care mi l-ar fi putut pricinui — era un simţământ greu de descris. Mi-e aproape ruşine să mărturisesc — da, mi-e ruşine chiar aici, în celula de ucigaş în care mă aflu — că groaza şi teroarea ce mi le inspira au fost aduse până la paroxism de cea mai bine plăsmuită dintre năluciri. Soţia mea a fost aceea care mi-a atras de multe ori luarea-aminte asupra petei albe, care constituia v-am mai spus, singura deosebire dintre această pisică şi cea spânzurată. La început pata cea albă n-avea vreo formă anume; dar, cu încetul, prin prefaceri aproape nesimţite, pe care le-am socotit multă vreme ca fiind curată închipuire — prinse un contur precis. Era imaginea unui lucru pe care mă-nfior chiar să-l rostesc — şi-aici se află pricina urii şi fricii mele, ca şi a dorinţei de-a scăpa (de-aş fi-ndrăznit!) de acest monstru. Era imaginea, spuneam, a unui lucru hidos, îngrozitor — imaginea unei SPÂNZURĂTORI. O, ce lugubru şi teribil instrument de groază şi de crimă — de agonie şi moarte!

Eram acum mai nenorocit decât întreaga lumii-ntregi nenorocire. Un animal — pe-al cărui semen îl ucisesem cu dispreţ — un animal mă tortura pe mine — pe mine, om făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu — mă tortura

cumplit. Dar, vai! zilele şi nopţile veneau şi treceau şi eu nu mai ştiam ce-i binecuvântarea tihnei ! Cât era ziua de mare, pisica nu mă părăsea nici o clipă; iar noaptea mă trezeam speriat din vise înspăimântătoare, ca să simt lângă obrazul meu suflarea-nfierbântată a pisicii, şi greutatea ei imensă coşmar ce se-ntrupase şi nu puteam să-l scutur de pe mine, apăsându-mă veşnic pe inimă!

Împovărate de atâtea chinuri, firavele rămăşiţe ale părţii bune din mine s-au năruit. Mi-a rămas tovarăş doar gândul rău — gândul cel mai întunecat şi mai josnic. Obişnuita mea stare de iritare se prefăcea în ură faţă de toţi şi de toate şi în mereu mai des-ele, mai nestăpânitele crize de furie în care mă aruncam orbeşte; de cele mai multe ori sărmana mea soţie era vai! cel mai răbdător şi mai resemnat martir.

Şi iată că a venit ziua când am intrat împreună cu soţia mea în beciul locuinţei dărăpănate unde ne-mpinsese sărăcia. Pisica mă urma în timp ce coboram pe scară; mă-mpiedicam de ea, mai-mai să cad, şi mă scotea din minţi. Furia m-a făcut să uit de copilăreasca teamă ce mă-nlănţuia — şi atunci am ridicat toporul şi-am repezit o lovitură ce-ar fi ucis-o, fireşte, de-ar fi nimerit unde ţintisem. Dar braţu-mi fu oprit de mâna soaţei mele. Cuprins de-o furie diavolească, mi-am smuls mâna din strânsoare şi-am izbit cu toporul drept în creştetul soţiei mele. Ca fulgerată a căzut jos — nici n-a gemut măcar.

Odată hidoasa crimă-nfăptuită, prima mea grijă a fost să ascund cadavrul cât mai bine. Ştiam că nu-l puteam scoate din casă, nici ziua şi nici noaptea, fără primejdia de-a fi văzut de cineva. Prin minte mi s-au perindat mai multe planuri. Gândeam să tai cadavru-n bucăţele, şi-apoi să le ard. Gândeam să-i sap mormântul sub podeaua pivniţei. Gândeam să-l zvârl în puţul din grădină — sau să-l împachetez ca pe o marfă într-o ladă, şi-apoi să chem un hamal să-l care afară. La urmă, însă, am găsit cea mai bună soluţie. M-am hotărât să-l zidesc în pivniţă, aşa cum se spune că făceau călugării din evul mediu cu victimele lor.

Pivniţa era destul de bună pentru această treabă. Zidurile aveau cărămizile prinse ne-ngrijit, cu o tencuială nouă care-n aerul jilav de-acolo nu se-ntărise bine. Unul dintre ziduri avea o ieşitură, semănând cu un fel de vatră, zidită la fel ca şi restul pivniţei. Mi-am zis că voi desprinde cu uşurinţă cărămizile, voi îndesa leşul acolo, şi voi zidi apoi totul la loc, la fel ca mai-nainte, astfel ca nici un ochi să nu descopere vreodată ceva nelalocul lui.

Şi nu m-am înşelat. Cu o rangă am desprins destul de uşor cărămizile, am aşezat cu grijă cadavrul, l-am rezemat de zidul dinlăuntru, sprijinit astfel încât, sa stea în picioare până am durat, încet, întreaga zidărie, aşa cum fusese la-nceput.

M-am îngrijit să cumpăr nisip şi var, am pregătit o tencuială întru totul asemănătoare cu cea veche, şi-am tencuit cu grijă noua zidărie. Când am sfârşit, eram mai mulţumit decât se poate spune de treaba făcută. Nimic nu arăta că se lucrase ceva în zidărie. Am măturat atent molozul de pe jos. O ultimă privire de triumf şi mi-am zis: „Măcar aici n-am trudit zadarnic!"

Întâiul gând după aceea a fost să caut animalul ce pricinuise crima, căci hotărâsem, în sfârşit. să-l ucid. Dac-aş fi dat de el atunci, ursita i-ar fi fost. pecetluită, dar se pare că afurisitul dobitoc, înspăimântat de mânia-mi violentă, se ferea să-mi mai apară-n cale, în starea-n care mă aflam. O nu e cu putinţă să descriu, sau să-şi închipuie cineva ce uşurare profundă, totală, îmi aducea absenţa nesuferitei creaturi! N-a apărut nici noaptea — şi a fost întâia noapte de când venise-n casa mea în care am putut să dorm adânc şi liniştit; da, am dormit, cu toată crima ce-mi apăsa cugetul.

Trecu şi-a doua, şi a treia zi, şi groaznicu-mi călău tot nu apărea. Am răsuflat în sfârşit liber! De spaimă, monstrul părăsise locurile-acelea pentru totdeauna! Şi n-am să-l mai revăd niciodată! Trăiam o fericire fără margini! Vinovăţia faptei înspăimântătoare pe care o săvârşisem mă urmărea prea puţin. S-au întreprins unele cercetări, dar le-am făcut cu uşurinţă faţă. S-a hotărât atunci o percheziţie — dar eram încredinţat că nu vor găsi nimic. Viitorul îmi apărea liniştit.

În cea de-a patra zi, câţiva poliţişti au intrat pe neaşteptate-n casă şi au început să cerceteze cu de-amănuntul fiecare colţişor. Încrezător în taina-mi de nepătruns, nu mă simţeam defel neliniştit. Poliţiştii mi-au cerut să-i însoţesc. Nici un ungher sau colţ nu a scăpat necercetat. La urmă, pentru a treia sau a patra oară, am coborât cu toţii în beci. Şi nici un muşchi nu-mi tresărea, şi inima-mi bătea liniştit ca unui prunc ce doarme un somn nevinovat. Mă plimbam prin beci, încoace şi încolo. Mă plimbam, cu braţele încrucişate pe piept. Şi poliţiştii, în sfârşit, se pregăteau să plece. Simţeam o bucurie prea mare ca să mă pot stăpâni. Ardeam să spun măcar o vorbă prin care să dau viaţă triumfului şi să-mi întăresc astfel în ochii lor nevinovăţia.

— Îmi pare bine, am spus într-un sfârşit când poliţiştii începuseră să urce scara, îmi pare bine, domnilor, că bănuielile s-au risipit. Vă doresc sănătate şi, poate, mai multă politeţe. în treacăt fie zis, priviţi — priviţi cât de bine e construită casa. (în oarba-mi dorinţă de a vorbi cât mai firesc, abia de-mi mai dădeam singur seama ce spuneam).

Aş zice, chiar, că e o casă admirabil construită. Iată nişte ziduri — o, dar nu plecaţi! — nişte ziduri într-adevăr solide!

Şi-atunci, în frenezia mea de a-i înfrunta, am izbit tare eu bastonul chiar in locul unde ascunsesem cadavrul nefericitei mele soaţe.

O, doar Domnul mă poate apăra, sau chiar scăpa, din ghearele celui care comandă oştile drăceşti! Nici nu s-a potolit ecoul loviturii, când din acea criptă i-a răspuns un glas — da, un glas, "întâi înăbuşit şi-ntretăiat, ca scâncetul unui copil, crescând apoi grăbit, un ţipăt lung, puternic, prelung, necunoscut, neomenesc — un urlet —un răcnet de teroare şi triumf, cum doar în iad se poate auzi, de s-ar uni răcnetele celor osândiţi şi chinuiţi cu răcnetul de bucurie al demonilor.

O nebunie ar fi să vă mai spun la ce gândeam. Aproape leşinat, m-am rezemat nesigur de perete. O clipă, poliţiştii au stat încremeniţi, înspăimântaţi, înnebuniţi. Apoi, o mulţime de mâini s-au năpustit spre zid. Şi dintr-o dată zidul a căzut. în faţa noastră se afla, ţeapăn, cadavrul, plin de sânge închegat şi aproape putrezit. Iar lângă capul soţiei mele omorâte rânjea, cu gura roşie larg deschisă, hidosul animal ce m-a împins, viclean, la crimă, şi-al cărui glas denunţător m-a dat pe Mâinile călăului. Zidisem şi pisica în mormânt!

Pisica neagră (în original The Black Cat) a văzut lumina tiparului la 19 august 1843 în „United States Saturday Post" de Edgar Allan Poe